

Da Ryesgade rystede

Kosmopolitan i 1993 var en "Once in a Lifetime" - oplevelse i 10 dage, som satte Århus på rocklandkortet med navne som Björk, Rage Against The Machine, Stone Temple Pilots og Tool

"Det bliver det smukkeste rocksted i verden. U2 bliver en børnefødselsdag ved siden af," sagde PR-chef Gitte Madsen fra Frontløberne, da rockbomben sprang i Århus i august 1993. På et pressemøde præsenterede den senere livsstilseksperter og underholdningsredaktør årtiets rockevent og -scoop: Kosmopolitan.

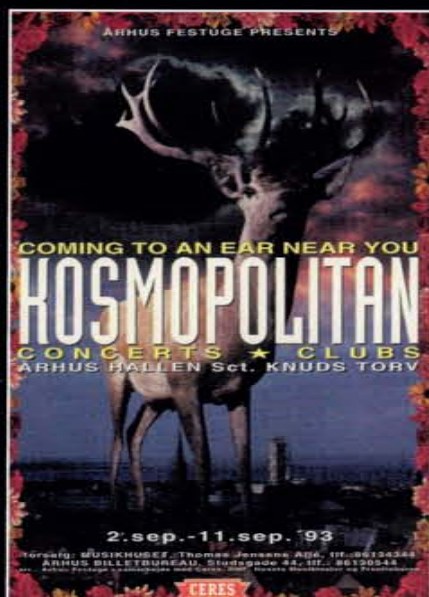
Flere generationer, der aldrig havde oplevet Århus Hallen på Sct. Knuds Torv som koncertsted og svedig danseklub, tilbragte en hel festuge i rockhimlen med en række af tidens mest "happening" navne. Det var magiske måneder, hvor Björk sprang ud som solist med sin ekstremt succesfulde "Debut", og rockæteren dirrede aggressivt og oprørsk af metal-punkerne Rage Against the Machine, der hittede med "Bombtrack"

og "Bullet in the Head". Stone Temple Pilots, med deres blanding af melodios grunge og 70er hard rock, solgte på få måneder 2 mio. "Core" albums - alene i USA - og så var der jo også lige Angelique Kidjo, Jungle Brothers, Underworld, Tool ... Hippe bands og væsentlige repræsentanter for lyden af '93.

Som musikinteresseret var det endog meget svært at få armene ned. Det siger sig selv, at de 1300-1500 billetter pr. koncertaften blev revet væk - til en entrépris på 110 kr.!

Robot serverede slammers

Musikken var én side af sagen, men der var også meget til øjnene. Hallen havde i årtier været brugt til koncerter - med Louis Armstrong, Vera Lynn og The Who, og havde huset bowlingbane, seksdagesløb, postsortering, restaurant og boksearena. Nu var den specialindrettet til en imponerende rockklub med åbent til kl. fem om morgenen. De 12 meter mellem gulv og loft rummede publikumsstilladser i flere ni-

veauer, flysæder, seks temabarer, videoprojektioner og designerlys fra forkromede lysbomme. I Snob Opklub var der betjening af noble tjenere og frøkener med opsat hår i champagnebarens guldinteriør under prismelysekronerne. Og den populære slammerrobot greb - ved indkast af en tyvekroner - et glas, fyldte to centiliter tequila og et skvæt Seven-Up i og serverede den med et smæld i disken foran kunden.

Frede til tonstung Festuge-rock

Festugen havde hidtil ikke gjort væsen af sig på rockfronten, men i 1993 fik den én på skallen. Temaet var "Grænseløs", og Århus skulle have tråd.

"Med et samlet budget på halvanden mio. kr. er Kosmopolitan en voldsom økonomisk satsning. Men vi synes dette er nødvendigt for at råde bod på fortidens undladelsessynder i forhold til rocken," bekendte festugens kunstneriske leder Lars Seeberg.

Denne skribent, og venner, tiltuskede sig en tjans - og fri entré til hele ugen - som tatoverede, netunder-

trøje-klædte bartendere i Truckerbaren i et skummelt hjørne af hallen. Vi langede fadøl ud blandt bildæk, flommevede Michelin mænd, et lastbilførerhus og blinkende flippermaskiner. Her hang Kronprins Frederik og hans livvagter ud hele søndag aften, som var tætpakket med hård amerikansk rock. Stone Temple Pilots, der tungekyssede - mand til mand - på scenen understregede, at folk med fordomme, homofobi eller racistiske tendenser godt kunne skride på stedet. Der blev amokdansen og spillet tordenhøjt, i luften fløj plastikølkrus og publikummer, der stagedivede. Imens hyggede Frede sig ved Truckerbaren med lokale venner og "sorte svin" i reagensglas. "Fri bar til prinsen," lød instruks den aften.

Vildere end i punkens dage

Fredagen forinden brød Rage Against the Machine (RATM) og Tool gennem den århusianske lydmur. Arne Vollertsen skrev i Århus Stiftstidende:

"Energien er tilbage - Det er blevet sjovt at gå til

koncerter igen ... Lydstyrken var så voldsom, at musikken kunne mærkes som boksestød mod kroppen. Og da RATM gik på scenen, eksploderede salen i ren ekstase. Helt ned til de bagerste hjørner bredte der sig en glødende energi. Foran scenen bølgede menneskemængden frem og tilbage, og den stod på stagediving i et væk ... Både for band og publikum gjaldt det om at få energien ud, få dæmonerne op i det fri. Den slags er ikke set her i byen siden punkens dage ... ”.

Byens aldrende borgmester Thorkild Simonsen var også vild med Kosmopolitan.

”Opvarmningsgruppen spillede for højt og umusikalsk, men det store orkester (RATM, red.) var gode – også selv om det var lidt vel højt for en 67-årig som mig, erklærede han.

Ugen efter gæstede verdensstjernen Björk Ryesgade og spillede sin eneste koncert på kontinentet det år: En times avantgardist-rock og klub-dansemusik fra den hvidklædte alf med lillepige-bevægelser og overjordisk, sensuel stemme. Efter koncerten gik hun da bare ned blandt publikum og dansede til sit yndlingsband, Underworld, der indtog scenen efter hende. Men hvem kunne lave sådan et scoop?

Svineheldig - og dygtig - booking

Bag Kosmopolitan stod tre aktører, som festugen satte sammen i en gruppe, der skulle lave en gå-i-byen klub og se hvordan Århus reagerede på et stort spillested i midtbyen. Husets Musikteater stod for programlægning og booking, Rytmask Musik Forening (RMF) for afvikling og Frontløberne for scenografi og PR. De tre grupper – med deres fordomme om hinanden – gik løs på opgaven som The Kosmo-professionals.

Hovedsponsor var byens bryghus, Ceres.

”Det var det vildeste! Vi ramte ned i en sult i byen, og musikbranchen fik et chok og vågnede. Vi var svineheldige at få de store bands til en god pris, lige inden de sprængte hitlisterne, men vi var også dygtige. Vores plan skulle sikre kunstnerisk tyngde, og i nogle tilfælde gik vi direkte til de udenlandske managements for at få flere interessante tilbud for de midler, der var. ”Vi vil have det band, skaf det!” Men det var svært. Vores ønskeliste med hele 400 bands, som vi gav til amerikanske og engelske agenter, var kompromisløs! De tilbød bl.a. Siouxsie and The Banshees og EMF, men det var slet ikke godt nok, og vores reaktion var ”aaddrh”, fortæller Søren Bendixen og Morten Lervig, dengang Husets Musikteater.

Musikbudgettet var på 600.000 kr. Godt og vel hvad det koster at hyre Kim Larsen og Kjukken i dag.

For bookerne havde det lettet arbejdet, hvis de havde købt alle bands gennem skandinaviske agenturer, men det var også kommet til at koste det dobbelte. Tillid over landegrænser er dog svært at etablere.

”Vi måtte præsentere os ordentligt, når vi kontaktede udenlandske managers, som ikke kendte os. De skulle vide, at vi ikke bare sad hjemme på vores loftsværelse og fandt på et projekt, der hed Kosmopolitan. Det tog en måned, før et af de engelske agenturer bare kunne udtale vores navne. De ville jo have garanti for, at de ikke sendte deres kunstnere ud på indlandsisen,” husker Søren Bendixen.

”Ja, der var søvnløse nætter. Den internationale musikbusiness er mafiøs og rådden,” mener Morten Lervig, der fremhæver Kosmopolitan som kulminationen på flere års booking arbejde på Huset.

Århus kunne have lavet "en Horsens"

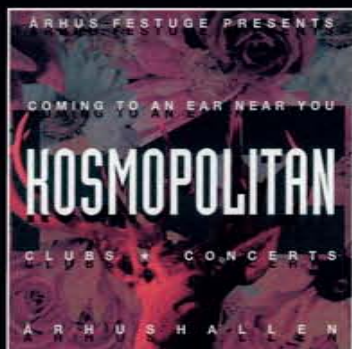
"Vi kom op i Superligaen, og det betød bl.a., at vi var meget tæt på at få Red Hot Chili Peppers' teltur i 1994. De var så hotte, og vi var klar til at sætse hele butikken, men det lykkedes ikke. Det krævede millioner og mindst 15.000 tilskuere for break even, men ingen turde tage risikoen og garantere hyren i tide. Andre store ting blev også tilbudt, fx U2, men de kostede mere end hele festugens samlede budget. Meget mere," siger Morten Lervig.

"Århus kunne have lavet "en Horsens" mangefold dengang, men systemet var for langsomt til at fange det væsentlige. Vi ville gerne have lavet Kosmopolitan i 1994, men bakkede ud, fordi vilkårene var for dårlige. Man kunne ikke gøre det igen uden kontant opbakning, cash, og en klar udmelding i tide. Folk lagde så megen frivillig arbejdskraft og energi i projektet, men bolden blev ikke grebet. Jeg var nok svær at have med at gøre i den periode ..., " smiler Søren Bendixen.

Han tilføjer, at det dengang var væsentligt at kæmpe for, at politikerne kunne se rytmisk musik som en så væsentlig kulturel faktor, at de gik ind og støttede. I 1993 var entré-, bar- og sponsorindtægter ganske fornuftige, og det lave kunstneriske budget løb godt og vel rundt. Men Kosmopolitan kunne slet ikke lade sig gøre uden kulturtilskud. Kommunen, festugen og byens musikliv fik sig en lektion i, at hvis man vil præsentere musik af høj og fremsynet kvalitet, koster det.

Erfaringerne fra Kosmopolitan gav diskussion om et permanent spillested i byen. Ridehuset var for lille, og holdningen var, at Århus Hallen kunne blive en ideel rockklub. Det lykkes dog ikke for kommunen at få en aftale med ejeren, C.E. Jensens Fond. Siden kom butikker, biografer og kontorer, der hvor rocken spillede.

Kosmopolitan var, med Århus Festuge som overordnet arrangør, en enorm publikums- og anmeldersucces. Den eneste skeptiske var nok naboen – biografdirektøren - hvis lærreder rystede i 10 dage. /rw

Derfor ingen Kosmopolitan i 1994

6. maj 1994 – fire måneder inden festugen – fortalte Århus Stiftstidende, at Kosmopolitan ikke blev gentaget. Journalist Henrik Friis skrev, at arrangørerne ønskede bedre tid til at følge arrangementet op, som gav både national og international genklang. Men festugen og dens kunstneriske leder Lars Seeberg fik økonomien på plads alt for sent.

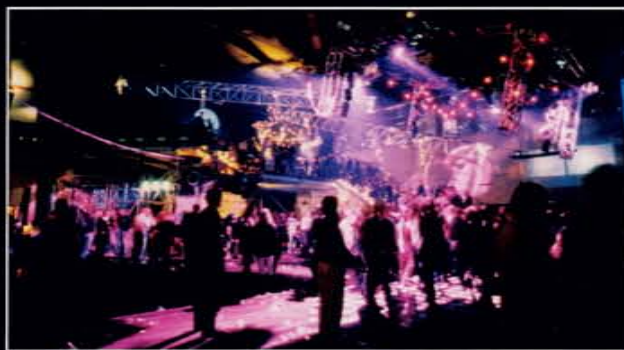
Arrangørerne havde ellers takket ja til opfordringen om at lave noget tilsvarende i 1994. I måneder arbejdede de på en ny, forbedret version, med et lidt højere budget til scenografi og et mere gennemført program. De satte deadline for festugebeslutning 1. marts '94. Men forsinkede regnskaber og budgetter samt bevillinger fra Kunstfonden og sponsorer betød, at Seeberg ikke kunne give grønt lys før ved indgangen til maj.

Da havde arrangørgruppen allerede strakt sin deadline flere gange og kastede håndklædet i ringen for ikke at skulle igennem "tilfældig og ustruktureret planlægning" som i 1993. Det var fx ikke realistisk at skaffe værdige navne med så kort varsel. Ord som "festugebommert" og "skandale-planlægning" hang i luften.

"Hvis man vil beholde arrangementet, må man give det bedre betingelser og ordentlig forberedelse. Det handler også om respekt for musik og kultur – og dens publikum," mente Husets Søren Bendixen og Mette Mikkelsen fra Frontløberne.

En række sponsorer, bl.a. Ceres, var ellers mere end villige til at koble sig på. Men en frustreret festugechef måtte bedrøve de musikhungrende med, at der i 1994 ikke kom noget i samme målestok som Kosmopolitan. Men Huset fik da en ekstra pose penge til sit MikroKosmos arrangement.

Mange var – diplomatisk udtrykt - ikke imponerede over det, der så blev festugens musiksatsning i 1994 under temaet "Twist and Shout". Året før smagte musikskerne det internationale rockæble, nu fik de en farvestrålende, men dyr og tilbageskuende forestilling med Radiounderholdningsorkestret og sangsolisterne Dodo, Majbritte Ulrikkeholm, Michael Falck samt Michael Bundesen i "The Glorious Beatles Cirkus Show".

"Kulisse til et MTV Show"

Scenograferne Charlotte Rosenberg og Jan Ehlers forvandlede – med hjælp fra bl.a. Ridehusets Venner og Gøglerlys - den 1750 kvm. store Århus Hallen til et rock- og dansemekka. Ved indgangen mødtes man af en gigantisk, syv meter bred portal af olietønder belagt med messing. Indenfor var forgyldte telefonpæle og træer med græskarfrugter, der strakte sig mod loftet. På væggene var der flydele, neonskilte og stjerner. Scenen var flankeret af to tårne beklædt med blanke metalplader, så de reflekterede lys. I det ene tårn var slammerrobot-baren. Ovenpå havde DJ-en sin plads med en omvendt pyramide - spækket med lys - over sig. Salens projektører flaksede designerlys ned på det skakterede dansegulv, og Stone Temple Pilots' forsanger, Scott Weiland udbrød, at det lignede kulissen til et MTV-show. En sammenligning som publikum og arrangører var stolte af. /rw

De spillede på Kosmopolitan i Århus - Hallen, 2.-11. september 1993:

Stonefunkers (S), Rage Against the Machine (US), Tool (US), Fishbone (US), Stone Temple Pilots (US), Mighty Mighty Bosstones (US), Boghandle (DK), Björk (Island), Underworld (UK), Jungle Brothers (US), Angelique Kidjo (Benin, FR), "Comptons Most Wanted" (L.A. hip hop, rap)

"Acid Jazz Night" feat. Mojo Club DJs fra Hamburg + Virtual Fantasy (DK) og "Presentix III" - Latinerkvarterets modeshow.

"Kosmopolitan Clubland" med DJs efter koncerterne: Storm, Soul Anders, Mikkel Ryberg, Frank Lykke, Tue Madsen, K8, Darren Emerson, K, Brian Johansen, Frank Glad, Jørn K, Karsten Schneidermann.

"London Club Night": DJs Stuart McMillan, Paul Daley, Laurence Nelson, Rad Rice, Live: Jet Slags feat. Mr. Monday og Adamski. "Stand up Live": Lee Evans, Rainer Hersch, Bob Anders.